

РЕЦЕНЗИЯ

От Професор Д-р Любомир Гърбев - Преподавател в Катедра Сценична реч – НАТФИЗ „Кр. Сарафов“ гр. София

Член на Научно жури по конкурс за академична длъжност „*Доцент*“ в направление 8. Изкуство, Професионално направление 8.4 Театрално и филмово изкуство (Театрознание и театрално изкуство) – Сценична реч обявен в ДВ бр. 85/29.10.2019 г. с кандидат -

Гл. ас. д-р Лора Мутишева

Кандидатката, Главен асистент Доктор Лора Мутишева - Главен асистент по Сценична реч към Катедра Сценична реч, е с значителен педагогически стаж, опит и доказани сценични и творчески успехи, както личи от предложената към документите Автобиография, но и от личните ми наблюдения на развитието и – над 40 роли в театъра, участия в кино и телевизионни продукции, концерти и др. Респектиращи са постиженията и при композицията, постановката и режисурата на спектакъла в Театъра на НАТФИЗ от тази година „ЕРОФЕЕВ“ по "Москва-Петушки", "Благовестие" и "Василий Розанов през погледа на един ексцентрик" от Венедикт Ерофеев.

През 2001 – 2005 г. Лора Мутишева завършва НАТФИЗ “Кръстьо Сарафов” – с бакалавърска степен по „Актьорство за драматичен театър“ в класа на професор Пламен Марков и асистенти Доцент Д-р Ивайло Христов и професор Д-р Атанас Атанасов. От 2009 г. започва да води упражнения по Сценична реч в НАТФИЗ „Кр. Сарафов“ като асистент на професор Иванка Бенчева. От 2012 г. е докторант към Катедра Сценична реч, а от 2015 г. е с успешно придобита образователно-научна степен **ДОКТОР** с тезата си **„Гласово говорна характеристика в съвременния подход при изграждането на сценичен образ“** – авторски труд получил много висока оценка за актуалната научната и прагматична приложимост от научното жури.

Предложения ми за рецензия авторски текст на Лора Мутишева **„Словесно действие в действие“** 2019 г. Изд. „Фабер“ – гр. Велико Търново, представлява книжно тяло с размер 173 страници и съдържание – Предговор, Увод, Пет глави – **Словесно действие и репетиция; Словесно действие и компоненти от спектакъла; Словесно действие и пространство; Словесно действие в действие и Грижи за гласа, Заключение, Приложения и Библиографска справка.**

Материалът изпълнява минималните национални изисквания за допуск до участие в процедурите по ЗРАСРБ (Конкурс за академична

длъжност – **Доцент**) и е одобрен от съответните академични инстанции на НАТФИЗ „Кр. Сарафов“.

Както вече споменах, имам лични, преки впечатления от работата на колежката, Главен асистент Д-р Лора Мутишева, като актриса в театър „София“ и моя асистентка през периода 2014-2016 г. Споделям високата оценка, която даде екипът с художествен ръководител професор Румен Рачев за самостоятелната работа и по Правоговор и Техника на говора със студенти кукловоди. Текста, по който ѝ предложих да работи – откъси от „Метаморфози“ на Овидий, създаде трайни гласово-говорни навици и обнадяващи резултати у студентите, а методиката ѝ – увереност и надежда в нейното бъдеще на преподавател в Театралната Академия. С не по малко успехи и признания са семестриалните и годишните изпити по Сценична реч и Художествено слово в класовете на професорите Пламен Марков, Атанас Атанасов и доцент Пенко Господинов, с които тя работи. Такива не липсват и в поредицата от критични текстове и анализи на творческите и сценичните и постижения в средствата за масови комуникации. Така че споделеният и научно аргументиран и оправдан от Лора Мутишева, професионален и педагогичен опит, е навременен и актуален със своите реални приноси текст, както за нашите студенти, така и за професионалистите в театралните среди.

Текстът „**Словесно действие в действие**“ е написан увлекателно и дори на много места есеистично, но тези негови „жанрови“ качества в никакъв случай не дискредитират научната му стойност и практическа приложимост. На много места личи категоричната авторска позиция и научната оценка на опита от дългогодишната и работа в театър „София“ като актриса и в Театралната Академия като педагог. ...*„Ако осветителните репетиции /по време на техническите репетиции преди премиера – Л.Г./ са дълги и вие сте на сцената много време под прожекторите – пийте повече вода, за да не се дехидратирате!“*, *“Пестете нервите си, своите и на колегите!“*, *„Бъдете здравословни егоисти“* ... съветва тя /42-67 стр./ и съветите ѝ са полезни, идващи буквално от „фронтвата линия“ на театралната офанзива, особено за колеги, на които предстои тепърва да стъпят на професионална сцена. Работа с костюм, с реквизит, с маска, с театрален грим и перуки и др. са все неща, които авторката предвидливо отбелязва като проблеми, тясно преплетени не само със словесното действие на персонажа, но и с психо-физическата издръжливост и жизненост. И своевременно споделя опита си, а съветите са подходящи и проверени.

Особен интерес предизвика трета глава – Словесното действие и пространство – т.е. авторката обръща своето внимание към не по-малко значимия компонент на спектакъла и словесното действие – срещата им с публиката в театралния салон. Напоследък много често откриваме

негативното отношение на зрители и театрални критици произтичащо от лошата чуваемост, дикция и небрежна актьорска артикулация, а това веднага рефлектира по болния проблем – наличието на пропуски в обучението в Театралната Академия. Но колегите от Катедрата отстояват позицията си – обучението в НАТФИЗ изисква и реализира резултати, в които подобни забележки от публиката няма! Студентите ни са с качества достойни за професионалната компетентност на бъдещи актьори и творци! Доверявайки се на професионалния и педагогически опит – своя и споделен от колеги от театъра и от Театралната Академия, Лора Мутишева търси отговори и предлага редица аргументирани решения на проблема. *„Актьорската работа във всеки спектакъл е неизбежно и задължително свързана с пространството и аудиторията!“* /72 стр./ Актьорското майсторство е преди всичко обвързано с някои условия и професионално отношение със силата на закони, с които то има достойно място в сценичното пространство и провеждането на сценичното действие:

„Колкото е по-голямо пространството, толкова по-голяма дихателна опора е нужна, за да се осигури нужната енергия на озвученото слово...“

Нивото на артикулация трябва да се увеличава с увеличаването на пространството...

Колкото е по-голямо пространството – толкова по-кратки трябва да са паузите...

Лицето на актьора, неговите невербални жестове и мимики стават все по важни в по-голямото пространство. Същото се отнася и за изразителността на актьорското тяло...

Скороговорката е недопустима, освен ако не е специално търсено изразно средство. Звукът от думите трябва да стигне и до последния ред в салона.

Използване на резонаторите и активен дихателен процес по време на сценичното присъствие... „ /73-74 стр./

С не по-малко острота стои и поставеният от авторката проблем с неоправданото викане и скандиране по сцената, в търсенето и оправданието на „акустична емоционална“ форма за изразяване на образа, дори и при наши студенти в Театъра на НАТФИЗ. Или пък немарливото звуково и артикулационно изразяване в по-камерни пространства...Разбира се, че е нужна по-категоричната режисьорска възискателност и прецизност към словото и словесното действие още по време на репетициите на маса, но единствено актьорът носи персоналната отговорност за резултата и професионалното му отношение към работата и екипа не включва „небрежното“ провеждане на действие и сценични задачи.

Следващата глава е озаглавена „Словесно действие в действие“ и авторката полушеговито обръща внимание на срещата на нашите студенти с професионалната сцена и актьорска среда – Премира, Сценична треска,

Репертоарен спектакъл, Независим проект, Възстановителни репетиции, Дубльорство, Работа с микрофон, Словесно действие и технически проблеми, Словесно действие и специални ефекти, Детска публика и т.н. Все неща, за които рядко се говори в студентските аудитории или пък са обвити в „творческо тайнство и ритуал“. Но ето че идва денят в който стават неотменима част от актьорската професия и ежедневието. /В този ред на мисли ми се ще да добавя за объркването и паниката, които обземат днешните студенти при среща с колеги познати с творческата си активност по сцените и на екраните у нас или работещи зад граница. Споделените условия в които са поставени и с които са длъжни да се съобразяват – научен текст още на първа репетиция, поне две-три решения на словесното действие на персонажа в етюда, характеристични особености на глас, жест и поведение, до 3-4 седмици репетиционен период и премиера, работна творческа кондиция за по 10-11 часа на ден и т.н. – им се струват непостижими и нереални задачи свикнали с протяжността, разбирането или снизхождението, с което са обгрижени от преподавателите си... – Л. Г./

Последната глава е посветена на грижата за гласа. Лора Мутишева прецизно дефинира проблема, причините породили го и начините за преодоляването на изгубената гласово-говорна рефлексивност и кондиция – *„...откровен анализ и оценка на това, което можете и това, което е възможно да се окаже проблем за вас."/120 стр./* Гласът е основният фактор при провеждането на словесното действие на сцената и той трябва да бъде добре овладян и темпериран, за да може актьорът да се довери и да разчита на него при комуникацията с партньори и публика, така както музикантът се грижи за инструмента и чистотата на звука, художникът за четките и боите и др. Още повече, че сценичните условия се обновяват непрекъснато и стават все по *„агресивни със своите визуални и музикални решения“!* /143 стр./ Актьорът все по-често се е превърнал във функция на режисьорския и сценографския замисъл, компонент на спектакъла, но не е задължително да е най-важният – тъжно констатира авторката... Така че той трябва, по-скоро е длъжен да преосмисли функциите си и да постави на дневен ред утрешните, бъдещите си задачи, които му предстоят, но запазвайки кредото и амбицията си на творец и автор в една все по забързана и динамизирана среда наричана все по-често „театрална индустрия“ вместо театрално изкуство. В този аспект книгата на Главен асистент Д-р Лора Мутишева се оказва своеобразно и навременно предупреждение. Заключениеята ѝ дават вярна посока на развитие нивото на професионализъм за нашите студенти, а защо не и за работещите активно в театралната сцена и екран колеги.

Декларирам своята оценка **ДА** и предлагам на уважаемото научно жури, след положителната оценка и на останалите членове, да присъди на Главен асистент Д-р Лора Мутишева академичната длъжност **ДОЦЕНТ** в

професионално направление 8. Изкуство, Професионално направление 8.4
Театрално и филмово изкуство (Театрознание и театрално изкуство) –
Сценична реч. Позволявам си да определя своя положителен глас като
своеобразен вот, или както казваше д-р М. Л. Кинг „чек на доверие“ и се
надявам, дори съм сигурен, че в бъдещата си дейност като педагог и актриса
тя да го „осребри“. На добър час!

Професор Д-р Любомир Гърбев